

Andrei Pop

Ikonologija i logika vjerovanja: primjer Anselmove kapele u Canterburyju

Ikonologija, kako je obično percipiramo, kreće od čina opisivanja („Vidim čovjeka sa šeširom“) prema činu narativne interpretacije ili ikonografije („pozdravlja me“) do, u konačnici, teorijske rasprave o kulturama ili mentalitetima, odnosno ikonologiji („viteško skidanje kacige, kako bi se ukazalo na primirje, zadržalo se u našim uljudnim gestama“). Čini se, ipak, da nam je potrebno znanje više razine kako bismo identificirali radnju ili predmete. No, može se očekivati da u povijesti umjetnosti možda nećemo uvijek imati takvo znanje. Prijete nam cirkularnost i proizvoljnost interpretativne fikcije. Predlažem ovdje način usporediv s Panofskovom komparacijom, pristup koji ide odozdo prema gore: prateći prijedložne stavove ili mentalna stanja vjerovanja, nevjerovanja i pukog neutralnog zabavljanja, možemo pratiti kako se percepcija povezuje u mreže vjerovanja te kako te mreže mogu pružiti legitimnu, necirkularnu pomoć u rješavanju nejasnoća niže na skali. Klasičan primjer jest Anselmov dokaz postojanja Boga. U krucijalnom koraku argumenta, za veliko se biće - ako postoji u stvarnosti - tvrdi da je veće nego to isto biće ako postoji jedino u umu. Anselmo učvršćuje ovu usporedbu time što uzima u obzir slikara prije nego što je dovršio svoju sliku i nakon toga. Konflikt mentalnih i fizičkih slika ovdje je manje važan od prijedložne naravi očekivanja, odnosno percepcije. Pošto su ovi stavovi varljivi (može ih se sricati i potom imati prijedložne stavove o njima: primjerice Ne vjerujem da vjerujem u Anselmov argument), lako je propustiti njihovu prisutnost, ali oni su zapravo toliko važni da mogu objasniti razliku između pristupa istoj slici ikonoklasta i ikonofila ili, primjerice, vjernikov pristup čudu nasuprot praznovjernom značenju. Tvrdim kako je ovo posljednje tema zagonetne freske u Anselmovoju kapeli u Canterburyju (naslikana poslije njegove smrti 1109., ali prije požara 1174. godine), koja prikazuje svetog Pavla kako baca zmiju u vatru i izvan okvira slike. Da vjerovanje i nevjerovanje mogu – koliko god indirektno – biti prikazani u djelima, učvršćuje moje shvaćanje povijesti umjetnosti kao dijela filozofije uma i mogućnost odgovorne, sustavne analize u ikonografiji i ikonologiji, što međutim ne pretpostavlja njezinu nepogrješivost.